

LÄRARINSTRUKTION

Att betala en faktura

Syfte

Eleverna lär sig vad en faktura är, olika betalningssätt och konsekvenserna av att inte betala i tid. Eleverna får också reflektera kring egna strategier för att hålla koll på sina betalningar.

Förberedelser innan lektionen

Skapa presentationsbilder som stöd till lektionens genomgångar.

Inled lektionen i helklass | ⌚ 10 min

Hur många av er har hört en förälder eller annan vuxen säga: Jag måste logga in och betala mina fakturor? I dag kommer många fakturor, eller räkningar som man också kan säga, digitalt men de kan också komma med posten. Det kanske känns långt borta för er nu att betala fakturor, men det här är saker ni kommer att göra inom något eller några år.

Idag ska vi prata om vad en faktura egentligen är, hur man kan betala den – och vad som kan hända om man inte gör det.

Fråga i helklass:

Vilka betalsätt känner ni igen eller har hört talas om?

Skriv upp elevernas förslag på tavlan, men förklara inte de olika betalsätten nu.

Facit: Kontant, Swish, med bankkort, kreditkort, internetbank, autogiro, digital brevlåda, på bankkontor/kassaservice, faktura, delbetalning.

Betalningssätt och hur de fungerar | ⌚ 20 min

Genomgång i helklass.

Presentera den olika betalningssätten som är listade nedan och förklara vad orden betyder. Diskutera gärna med klassen vilka fördelar och nackdelar de olika formerna har. Du hittar mer information om betalningssätt på [konsumentverket.se/konsument](https://www.konsumentverket.se/konsument).

Betalningssätt	Hur?	Fördelar	Nackdelar
Betala kontant	Du betalar direkt med mynt och sedlar.	Köpet är avklarat när du betalar. Kräver ingen speciell teknik som appar, betalkort eller e-legitimation för att betala.	Alla företag tar inte emot kontanter.
Bankkort/debetkort	Beloppet dras direkt från bankkontot.	Köpet är avklarat när du betalar. Du kan inte handla över dina tillgångar.	Företaget måste ha kortterminal.
Kreditkort	Du betalar dina inköp med kortet. I slutet av månaden får du en räkning på alla inköp.	Kan få varan och undersöka den innan du betalar. Starkare rättigheter vid reklamation, t.ex. om varan inte levereras eller är felaktig. Många kreditkort inkluderar reseförsäkring.	Risk att handla över dina tillgångar och för extrakostnader för krediten. Företaget måste ha kortterminal.
Direktbetalning	Överför pengar från ditt konto till företaget direkt vid köpet i t.ex. en webbutik.	Köpet är avklarat när du betalar. Behöver inte hålla koll på att faktura kommer. Ingen kortinformation behöver lämnas.	Internetbank behövs. Kräver internet och bank-ID.
Faktura/e-faktura	Digital betalning i din internetbank till företagets bank- eller plusgiro.	Kan få varan och undersöka den innan du betalar. Starkare rättigheter vid reklamation, t.ex. om varan inte levereras eller är felaktig.	Risk att handla över dina tillgångar. Fakturan kan komma på olika ställen. En fakturaavgift kan tillkomma. Kräver internet och bank-ID eller bankdosa.
Autogiro	Pengar dras automatiskt varje månad om du har avtalat det med företaget.	Pengar dras direkt från ditt konto vid varje betalning, utan att du behöver göra något.	Pengarna måste finnas på kontot när pengarna ska betalas.
Swish	Mobilbetalning direkt mellan personers/företags bankkonton.	Pengarna överförs direkt och avsändare och mottagare får bekräftelse på betalningen.	Pengarna överförs direkt och avsändare och mottagare får bekräftelse på betalningen. Alla personer/företag tar inte emot Swish. Kräver internet och bank-ID.
Digitala brevlådor (Min myndighetspost, Kivra, Billo, E-boks)	Digital brevlåda för fakturor från företag och myndigheter.	Du får fakturor digitalt i stället för per post.	Kräver ett konto, internet och bank-ID.
Bankkontor	På bankkontoret.	Kräver inte internet.	Avgift tillkommer. Få bankkontor hanterar kontanter.

Det finns många olika sätt att betala på. När du handlar på nätet kan en betalningsform vara förvald. Det betyder inte att du måste använda den, utan välj den som är bäst för dig. I en sådan situation är det bra att ha koll på de olika betalningsformerna som finns.

Hur betalar man en faktura? | ⌚ 20 min

Övningsuppgift.

Instruera eleverna att de ska göra en fiktiv betalning med faktura.

Syftet är att träna på hur man läser en faktura genom att besvara ett antal frågor. I elevinstruktionen finns fakturan och frågorna. Förklara följande begrepp inför det enskilda arbetet:

- **Faktura:** En faktura är en kredit, du får vänta med att betala under en viss tid. Det är ett skriftligt krav på betalning för en vara eller en tjänst där det står vad du ska betala, till vem och när. Om du väljer att handla mot faktura, kolla alltid hur företaget skickar fakturan till dig. Kolla också att dina kontaktuppgifter stämmer. Du kan till exempel få fakturan i brevlådan, i en digital brevlåda, via sms eller e-post som vi pratade om förut.
- **OCR-nummer:** OCR (Optical Character Recognition) är en nummerserie som berättar för bankgirot/ plusgirot om en viss faktura blivit betald. Det gör att företaget automatiskt kan registrera vilken faktura som betalats. OCR – numret fungerar som ett referensnummer som vanligtvis innehåller uppgift om fakturanummer och/eller kundnummer.
- **Förfallodatum:** På fakturan finns datum för förfallodag som är det datum när företaget senast ska ha betalningen. Det betyder att din betalning ska vara gjord innan förfallodatuet.
- **Fakturaavgift:** Företag får ta ut en administrationsavgift för att hantera en betalning, så länge det står i avtalet mellan dig och företaget. Fakturaavgiften ska vara skälig och motsvara den faktiska kostnaden som företaget får för att hantera betalningen.
- **Påminnelseavgift:** Avgift som tillkommer om man betalar för sent.

Gör en uppsamling i helklass när uppgiften är utförd och gå igenom de rätta svaren.

Facit

- a) På fakturan finns datum för förfallodag som är det datum när företaget senast ska ha betalningen. Det betyder att din betalning ska vara gjord innan förfallodatuet.
- b) Oftast står OCR numret längts ner på fakturan. OCR (Optical Character Recognition) är en nummerserie som berättar för bankgirot/ plusgirot om en viss faktura blivit betald. Det gör att företaget automatiskt kan registrera vilken faktura som betalats. OCR – numret fungerar som ett referensnummer som vanligtvis innehåller uppgift om fakturanummer och/eller kundnummer.
- c) 680 kr
- d) Företagets kontonummer står ofta på flera ställen på fakturan. På den här fakturan står bankgiro numret på tre olika ställen.
- e) Nej, oavsett om du får en faktura eller inte, har du ett ansvar att se till att fakturan betalas i tid. Om du inte fått någon faktura bör du kontakta företaget för att se vad som kan ha hänt.

Vad händer om du inte betalar en faktura i tid? | 🕒 10 min

Genomgång i helklass.

Att missa en betalning kan hända alla någon gång – men det är viktigt att förstå vad konsekvenserna kan bli. Nedan är ett manus med detaljerad beskrivning av vad som vanligtvis händer om en räkning inte betalas i tid och vilka konsekvenser det kan få. Manuset innehåller också tips på vad man kan göra för att hitta lösningar.

Tips

Kronofogdens animerade film "Skuldens väg" (2 min) beskriver hur kostnaderna för en obetalad faktura ökar och hur processen ser ut. Du hittar filmen på kronofogden.se, sök på "Skuldens väg".

Påminnelse

- Första steget är ofta att företaget skickar en betalningspåminnelse (om du inte betalar en faktura i tid brukar det, vanligen, komma en påminnelse efter cirka tio dagar).
- De flesta företag lägger på en påminnelseavgift (vanligtvis 60 kronor). Du har fortfarande möjlighet att betala – men nu har beloppet blivit högre.

Det här kan du göra

- Har du fått en påminnelsefaktura, är det bra att betala den med en gång. Annars riskerar du att glömma bort den igen.
- Har du inte har nog med pengar för att kunna betala? Då kan du kontakta företaget och be om ett senare betaldatum. Det är dock inte alltid de kan gå med på det.
- Prata med någon du har förtroende för och berätta att du har en räkning du inte kan betala. Kanske kan du i det samtalet få hjälp att hitta en utväg. Kan du få in pengar på annat sätt, till exempel sälja någonting du inte längre använder?
- Undvika att ta snabblån för att kunna betala fakturan.

Viktigt

Företag måste inte skicka påminnelser eller inkassokrav. Det betyder att de kan vända sig direkt till Kronofogden om man inte betalar en faktura i tid.

Inkassokrav

- Om räkningen fortfarande inte betalas skickas ärendet ofta vidare till ett inkassoföretag. De driver in obetalda skulder åt företag genom att ta över ärendet och skicka betalningskrav till kunden.
- De skickar ett inkassokrav, ett betalningskrav. Du måste då betala både räkningen och ytterligare en inkassoavgift (180 kronor).
- Ibland tillkommer dröjsmålsränta som är en ränta på det du är skyldig.

Det här kan du göra

- Om du inte kan du betala inkassokraven inom den angivna tiden, ska du kontakta inkassoföretaget och be om att få göra en avbetalningsplan.

Kronofogden

- Betalar du inte kan inkassobolaget eller företaget vända sig till Kronofogden. Då får du ett brev av Kronofogden. När du får brevet kallas det att du får ett betalningsföreläggande.
- Du behöver betala eller protestera mot betalningsföreläggandet. Oftast har man enbart några dagar på sig att agera. Annars meddelar Kronofogden ett så kallat utslag. Det betyder att Kronofogden beslutar att du ska betala det som företaget kräver.
- Har du fått ett beslut (utslag) från Kronofogden är du skyldig att göra det som står i beslutet. Det kan jämföras med en dom.
- När det finns ett utslag kan företaget be Kronofogden om hjälp med att kräva in pengarna av dig. Det kallas för indrivning.

Det här kan du göra

- Om du får brev från Kronofogden – öppna det direkt och agera. Det vill säga, du behöver betala eller protestera mot betalningsföreläggandet.
- Om du undrar vad det är eller vad du ska göra, ta direkt kontakt med Kronofogden.

Betalningsanmärkning

- En fastställd skuld hos Kronofogden finns kvar i tre år och registreras hos kreditupplysningsföretagen. Det kan påverka din möjlighet att:
 - teckna mobilabonnemang
 - hyra lägenhet
 - få ta lån eller kredit
 - handla på faktura.

Viktigt att veta:

- Det är alltid bättre att kontakta företaget direkt och i god tid om du inte kan betala – många är villiga att göra upp en avbetalningsplan.
- Det kan vara nödvändigt att prioritera bland räkningarna. Hyra, el och mat är viktigast att betala först. Medicin och hemförsäkring är också viktigt.

Att ta kommandot över dina fakturor | ⌚ 10 min

Parövning.

Introducera övningen genom att ta upp följande:

Att ta ansvar för sina fakturor är en viktig del i att hantera sin ekonomi. Det är alltid okej att be om hjälp om man inte vet hur man ska göra. Under den här lektionen har det säkert blivit tydligt för dig att man kan få sina fakturor på många olika sätt och med olika förfallodatum. Det betyder att man behöver vara uppmärksam för att inte missa en betalning.

Om du får en faktura som du inte kan betala – vänta inte med att göra något åt saken. Ett misstag man kan göra är att man ignorerar den för att slippa ta itu med situationen. En anledning till det kan vara att det uppstår obehagliga känslor när man ser fakturan. Kanske känner man stress, skuld

och att situationen är jobbig? Men att inte agera gör situationen bara värre. För att bli av med de känslorna och fakturan, behöver man agera.

Dela in eleverna i par.

Hur vill du påminna dig själv om att betala i tid?

Kryssa för de alternativ du vill använda.

- ☐ Ha en veckorutin (till exempel söndag kväll).
- ☐ Använda mobilkalendern.
- ☐ Lägga räkningar i en särskild mapp i mejlen.
- ☐ Sätta på notiser från banken, den digitala brevlådan och betalappen.
- ☐ Använda autogiro.
- ☐ Skriva upp räkningarna på ett papper och bocka av.
- ☐ Göra det tillsammans med en kompis eller någon i familjen.
- ☐ Något annat: _____

Motivera era val för varandra.

Avslutning | ⌚ 5 min

I inledningen av lektionen berättade jag att syftet var att ni skulle förstå vad en faktura är, hur man betalar den och vikten av att göra det i tid. Fakturor kommer på olika ställen och ska betalas vid olika datum. Det är därför ni också har fått fundera på vilken strategi ni tänker ha för att hålla koll på era fakturor och er privatekonomi.

Exit: Vad är det viktigaste du tar med dig från den här lektionen?

Finansiellt välbefinnande

Forskning visar att ekonomisk trygghet har ett tydligt samband med både psykisk och fysisk hälsa. Elever som utvecklar en förståelse för sin egen ekonomiska situation och lär sig påverka den i positiv riktning, kan därmed också stärka sitt generella välmående.

Finansiellt välbefinnande, även kallat ekonomisk hälsa, syftar på en individs förmåga att hantera sin ekonomi på ett sådant sätt att både nuvarande behov och framtida mål kan uppfyllas. Det innefattar att ha tillräckliga ekonomiska resurser för att hantera oväntade händelser, samt att känna trygghet och frihet i sin ekonomiska situation.

Som kognitionsvetaren och författaren Elin Helander uttrycker det: *Finansiellt välbefinnande handlar om att känna trygghet och frihet, både nu och för framtiden. Det handlar också om att ibland kunna sätta guldkant på tillvaron.*

Källa: Finansinspektionen (2024). Finansiellt välbefinnande och allmän hälsa i Sverige – Kortrapport 2024